

H. Krabbendam, *The model man. A life of Edward William Bok, 1863-1930* (Amsterdam monographs in American studies IX; Amsterdam, Atlanta: Rodopi, 2001, 262 blz., €50,-, ISBN 90 420 1495 4).

No immigrant to the United States was better known in the 1920s than Edward Bok, whose autobiography *The Americanization of Edward Bok* (1920) was a national best-seller. For many years, Americans regarded this little book as one of the classic tales of an immigrant success story, told by a man who for three decades had served as influential editor of the preeminent US women's magazine, the *Ladies' home journal*.

Though Bok's rags-to-riches autobiography was purposefully generic enough to appeal to Americans of many ethnic origins, Bok was in fact Dutch-born, whose parents fled from Den Helder to Brooklyn in 1870 in the wake of a financial scandal involving his father. It is, in fact, one of the services of the Zeeland-based historian Hans Krabbendam's book to highlight the Dutch origins of a man whose family background and early life had escaped the scrutiny of American historians. Krabbendam's research into Bok's younger years sets the tone of the book, illustrating as it does the contrast between the rather unexceptional personal life of Bok and the larger-than-life 'model man' whom the publicist so consciously aspired to be for others.

Krabbendam regards Bok as a barometer of American middle class culture as it was transformed in the late nineteenth and early twentieth centuries, and more particularly of the sensibilities of the 'professional-managerial class' who steered American tastes and values into the 1900s. Indeed, the *Ladies' home journal*, whom Bok served as editor from 1889 to 1919, was perhaps the single most important arbiter of these tastes and values. Bok was widely hailed in his day for intuitively understanding the needs and desires of American middle-class women, and in this respect the *Ladies' home journal* constituted an innovative vehicle in shaping middle-class culture. At the same time, however, Bok was anything but a radical in his views (he long opposed the voting franchise for women). Indeed, his *Ladies' home journal* aimed at bridging the divide between the values of traditional American culture and those characteristic of the industrial, urban society the United States was becoming.

It is in Bok's project of mediation that Krabbendam's critique of him is most forceful. Interpreting Bok alongside the American preacher Henry Ward Beecher, whom the young Bok regarded as his personal model, and Bruce Barton, whose book *The man nobody knows* (1925) envisioned Jesus as the first advertising executive, Krabbendam suggests that these men, while attempting to preserve the highest ideals of traditional religion within modern society, actually contributed to the trivialization and subordination of these ideals. Bok's optimistic idealism was often no more than an afterthought in the emerging business and consumer culture he helped shape. Even when he devoted himself to public service in the 1920s (including working for the abolition of war), his ideas, made public in several books published in that decade, seldom transcended the superficial. For Krabbendam, Bok's preoccupation with serving as 'model man' is related to the emptiness of his personal life and the unreflective optimism of the American middle-class culture he at once mirrored and helped to create.

All of this may suggest *The model man* is heavy-laden with a traditional European moralism about the superficiality of American society. It is not. Krabbendam's tone is balanced and judicious, and if anything, the book could be more tightly composed, its chapter conclusions more incisive, its arguments sharper. *The model man* — a slightly reworked version of his 1995 dissertation from Leiden University — is deftly written, with a good sense of narrative and fine feel for Bok as the person behind the 'model man.' Moreover, Krabbendam's mastery of English is nearly perfect, notwithstanding an occasional misuse of a word or opaque sentence

— a real achievement for any scholar (even with the aid of an editor) writing in a foreign language. Though Krabbendam pays conspicuous attention to Bok's Dutch roots and his later presidency of the Netherland-America Foundation, *The model man* does not really focus on issues of ethnicity and immigration, if only because Bok himself was so set on his own Americanization as to make such a focus difficult to maintain. Similarly, readers hoping for gender analysis of the *Ladies' home journal* and its female readership will find some, but not much. Rather, the book's chief historiographical significance is to describe and analyze the life-world of a man who embodied and articulated American middle-class sensibilities in an era of profound social transformation. And in this respect, *The model man* offers a model account of a prominent American at the beginning of the last century.

James Kennedy

H. van Dijk, *In het liefdeleven ligt gansch het leven. 'Het beeld van de vrouw in het Nederlands realistisch proza, 1885-1930* (Dissertatie Groningen 2001; Assen: Van Gorcum, 2001, 384 blz., €44,70, ISBN 90 232 3752 8).

'Al die vrouwen, wien zich nooit een man in zijn volle wezen openbaarde, die nooit de hoogste gelukzaligheid des levens genoten en nooit de verrukking van het moederschap ondervonden, komen mij voor als personen, die steeds buiten muren wandelen, die haar zelve onzichtbaar blijven en haar het gezicht beletten op uitgestrekte terreinen, waarop de mensheid worstelt en zich roert.' Met dit citaat illustreert de Duitse arts Anna Fischer-Dückelmann in haar boek *Het seksueele leven der vrouw: een physiologisch-maatschappelijke studie met geneeskundige en hygiënische wenken* uit 1901 de sociaal-ideologische sfeer waarin non-fictie en fictie rond de eeuwwisseling werd geschreven. Haar publicatie is verder karakteristiek voor een verandering in dit verband: de aard van het onderwerp en de sekse van de auteur wijzen erop dat de sociale positie van de vrouw rond de eeuwwisseling op de discussieagenda van tenminste een deel van de Nederlandse samenleving is komen te staan. Inhoudelijk valt op dat Fischer-Dückelmann buitengemeen veel belang hecht aan 'de natuur', maar anders dan veel negentiende-eeuwse auteurs gebruikt ze het begrip om de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen te bewijzen. Een vrouw zit fysiologisch net zo gecompliceerd in elkaar als een man, zo betoogt Fischer-Dückelmann, dus is zij niet inferieur aan hem. Man en vrouw hebben wel een volstrekt andere beleving van seksualiteit, en ook dat ligt aan 'de natuur'. In tegenstelling tot mannen beseffen vrouwen namelijk dat seksualiteit slechts een middel tot het hogere doel van voortplanting is en dat liefde prevaleert boven seks.

Het betrekken van actuele maatschappelijke en levensbeschouwelijke kwesties, het voortdurend refereren aan 'de natuur' en het belang van geestelijke en lichamelijke gezondheid zijn kenmerken van de Nederlandse fictie geschreven in de periode 1885-1930, aldus Harold van Dijk in zijn in 2001 verschenen proefschrift *In het liefdeleven ligt gansch het leven. 'Het beeld van de vrouw in het Nederlands realistisch proza*. De term realisme staat voor een stijkenmerk: het vermogen van de auteur of verteller om adequaat de werkelijkheid weer te geven. Daarnaast verwijst het naar een literaire stroming. Rond 1885 laat in de Nederlandse letterkunde het naturalisme van zich horen, een literatuurstroming die enigszins gewijzigd als realisme tot in de jaren dertig van de vorige eeuw invloedrijk blijft. De Nederlandse literaire stroming van het realisme is verwant aan de Europese variant en deelt er een aantal karakteristieken mee. Met het doel de sociale werkelijkheid weer te geven, staan in deze stroming uiterlijke gebeur-